

Д-р ЈОВ. Ф. ТРИФУНОСКИ

АЛБАНСКОТО НАСЕЛЕНИЕ ВО СЕЛАТА ОД СКОПСКО ПОЛЕ

(состав, потекло и движења)

Меѓу сите испитани родови, кои имаат мајчин јазик албански и кој национално се осетуваат како Албанци, во селата од Скопско Поле (ск. 1) не е најден ниту еден род чии фамилии не би биле доселенички. Најголемиот дел од албанското население знае кој предок и од каде им се доселил. Освен тоа се сеќаваат за времето кога се доселувани, за начинот и за причините. Албанското население од Скопско Поле се дели на прави Албанци и на поалбанчени Цигани. Од првите има 183, а од другите 106 куќи (1)*.

Преглед на албанското население по области и места од кои се доселувало:

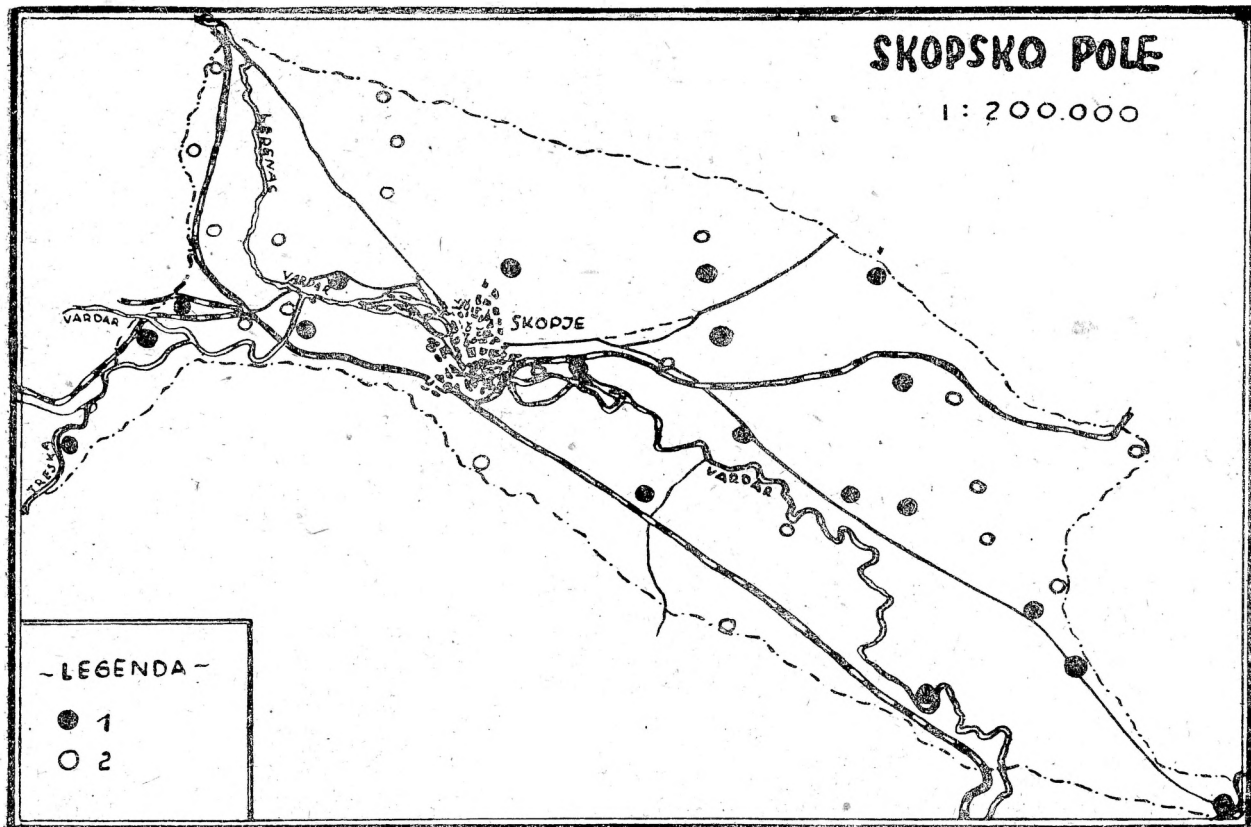
а. Население со право албанско потекло

1. Од Северна Албанија:	редови	домови
област Љума	2	28
„фис“ Бериша	5	8
„ Красник	2	3
„ Круја-Зи	1	3
Северна Албанија воопшто	43	130
2. Од Албанија воопшто	1	11
	54	183

б) Поалбанчени Цигани

1. Од Косово Поле:	родови	домови
село Гатња	3	6
„ Славиње (?)	3	4
„ Мираш	2	4
„ Неродимље	2	3
„ Штимље	1	3

*) Забелешките и литературата се на крајот од текстот,

Ск. 1. — Распоред на селата во Скопско Поле: села со доселено албанско население (1) и села со друго население (2).

село Трн	1	2
„ Рачак	1	1
гратче Урошевац	2	3
„ Качаник	1	1
Косово Поле воопшто	45	65
	61	92

2. Метохија и Дреница:

село Гурковац	1	2
„ Шпинадија	1	1
„ Србица	1	1
„ Мамуша	1	1
Метохија воопшто	2	3
Дреница „	1	2
	7	10

3. Од Горна Морава:

село Черкез-Садовина	1	2
Горна Морава воопшто	2	2
	3	4

сè поалбанчени Цигани	71	106 (2)
вкупно албанско население	124	289

Горниот преглед покажува дека населението со албански јазик во селата на Скопско Поле припаѓа на две главни доселенички струи: *северно-албанска* и *косовска*. Првата струја на Скопско Поле дала 53 рода со 172 дома и тоа прави Албанци (фот. 1, 2, 3, 4). Втората струја на Скопско Поле дала 61 род со 92 дома; населението од оваа струја се поалбанчени Цигани (фот. 5). Останатите струи и тоа од Албанија воопшто (11 к), од Метохија со Дреница (10 к) и од Горна Морава (4 к) се незначителни по бројот на доселениците.

Од прегледот на селата се гледа дека албанското население сега живее во 18 населби од Скопско Поле. Од нив тоа чини мнозинство во Шишево (38 к), Долно Нерези (63 к) и Идризово (27 к); половина од населението чини во Трубареве (25 к), а под половина на вкупното население застапено е во останатите 14 села (во Синѓелиќ 40 к, Арачиново 20 к, Огњанце 27 к, Катланово 13 к итн). На еден албански род просечно дојдуваат по 2 дома.

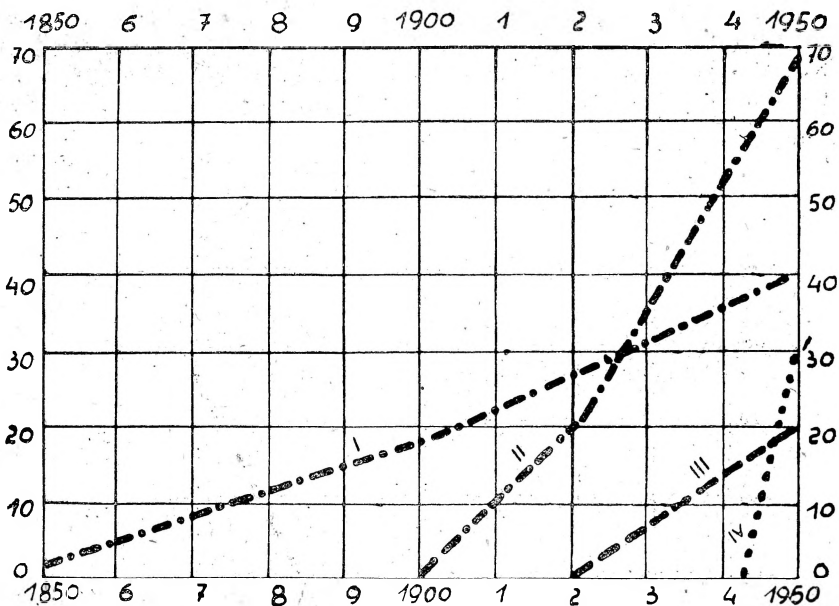
Најстарото доселување на албанското население во Скопско Поле паѓа кон крајот од 18 и во почетокот од 19 век. Тогаш многу, но сосем мали албански групи се населиле на ритчестото земјиште во северниот (Ридски Села) и по повисоката алувијалната рамнина од Вардар (Средорек) во северозападниот дел од Скопско Поле. Селата во кои дошле тие првобитни Албанци се Горно Оризаре, Бардовци, Вучи

Дол, Орман, Шишево, Сарајско Оризаре, Бутел и други. Но тие први Албанци, кои се движеле на големо растојание, не се снашле во новата средина. Многубројните блата и мочуришта во соседната влажна Блатија, со нездрав воздух, долгите летни горештини, маларијата, тешката и лоша вода за пиење, како и изразитото земјоделско стопанство, го отежнувале приспособувањето на планинските доселеници во полската област и во новите прилики. Затоа тие први Албанци изумирале и од полските села се иселиле во други околни планински населби. Од Албанците што биле прво населени во Вучи Дол и Орман сега има во планинските села Пустеник и Гајре кај Качаник (3); Албанците од Бардовци прешле во селата Долно и Горно Блаце на гребенот од Скопска Црна Гора (4) и во Биљача кај Прешево (5); Албанците од Бутел се иселиле во планинското село Танишевце кај Гњилане (6); Албанците од Кисела Вода се иселиле во селото Чифлик на гребенот од Водно; Албанците од Сарајско Оризаре сега се најдуваат во село Чајлане на планината Осој (7); понатаму, Албанците кои живеат во Љуботен, село од Скопска Црна Гора, знаат дека понапред живееле во Скопско Поле. Со овие примери, се разбига, не се исцрпени сите случаи. Од Албанците населени околу средината на 19 век во Скопско Поле *зачувани се само два рода* кои сега бројат 38 домови. Тие живеат во селото Шишево што лежи на меѓата од Скопско Поле и гребенот на планината Водно.

Од почетокот на 20 век, а особено по Првата и по Втората светска војна, започнал нов и најголем бран на доселување на албанското население во Скопско Поле од околните претежно планински села. Планинските области и нивните села, кои послужиле како миграциона етапа, не можат да пружат потребни средства за живот на она албанско население кое силно се умножува. Затоа еден дел од нивното одвишно население се иселува во Скопско Поле и тоа не само на ритчестото земјиште и во Средорек како понапред, туку и во пространата Блатија која лежи на југоисток. Овие нови албански доселеници, кои прејдуваат незначителни растојанија, дојдуваат како *полуйрисиособени* на оваа географска средина бидејќи пред тоа, како што беше речено, нивните предци, и тие самите живееле во околните етапни миграциони области: на гребенот од Скопска Црна Гора, на Косово Поле, во Горна Морава, во сливот од Маркова Река, Скопски Дервен итн (8).

Скоро доселените Албанци издржале во борбата со природата и новите прилики, па на тој начин во селата од Скопско Поле сега, главно, постојано се настанети. *Од почетокот на 20 век до денес, т. е. за периодот, дол околу 50 години, се населиле во селата од Скопско Поле околу 123 албански рода кои сега бројат 251 дом, или почточно 86.85%*

од сите Албанци. На тој начин споменатото население за кратко време исполнило поголем број од полските села (ск. 2, 3). Што Албанците успеале во тоа причината е на прво место во нагласената близина на околните албански планински села и области. И сега албанското население се спушта во Скопско Поле од околните планински предели и од Косово Поле, и во него се населува.

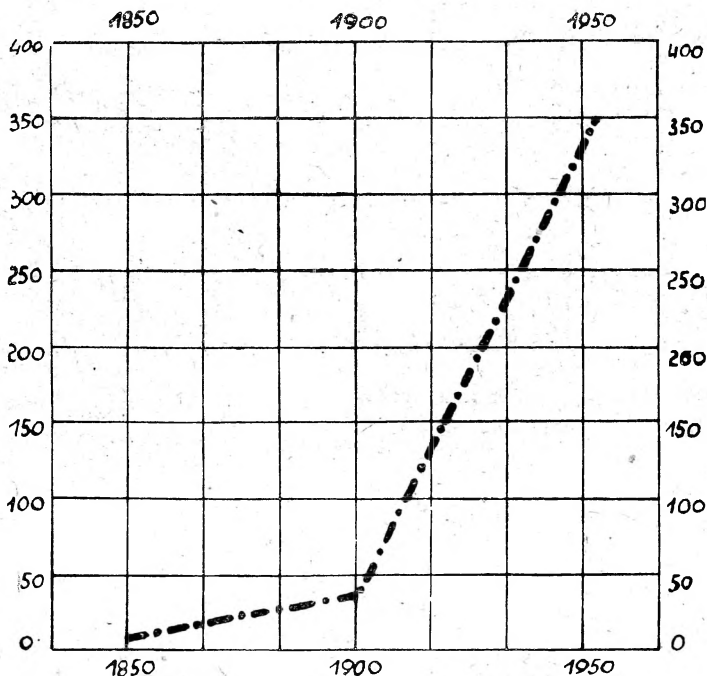

Ск. 2. — Движење на бројот на домовите на албанското население во поедини села од Скопско Поле: I. Шишево; II. Д. Нерезе; III. Г. Лисиче; IV. Трубареве.

Албанците од околните области биле во разновидни врски со Скопско Поле пред да се населат конечно во него. Едни во Скопско Поле дотерувале стока на зимување. Други иделе поради привремени земјоделски работи, особено како косачи во Блатија, или како момци и наполичари на земјата од поедини поимотни неалбански фамилии (прво на турски чифлик-сајбиски имоти, а подоцна на имоти од поедини македонски домаќини). Како сточари зиме се спуштале во Скопско Поле Албанци од гребенот на Скопска Црна Гора и тоа од селата Брест, Танишевце, Мојанце, Љуботен, Стрима, Алашевце, и од гребенот на Водно и тоа од неговите села Горно Нерези и Чифлик. Албанци доселени како сточари сега има во повеќе села од Скопско Поле: во Бутел, Идризово, Ржаничане, Огњанце, Синѓелиќ, Арачиново итн. Како земјоделски работници и како момци иделе по

Првата светска војна помалку прави Албанци, а повеќе по-албанчени Цигани: косовски, метохиски и горно-моравски. Они се населиле во Трубарево, Катланово, Индиково, Петровец и во други блатиски населби. 1946 година на таквите албански фамилии. Аграрната реформа им доделила земја за обработување. Најпосле неколку албански родови во Скопско Поле потекнуваат од предци кои биле каји на турски чифлици или полјаци (во Сарајско Оризаре, Огњанце, Синѓелик).

Главниот дел од денешното албанско население дошол во Скопско Поле по патишта кои водат преку Метохија, Косово Поле и низ Качаничка Клисура, и по патишта кои воде од околицата на Гњилане преку гребенот на Скопска Црна Гора. Споменатите области им служеле како станици на доселениците при нивното понатамошно движење. Тој факт е јасен и од самата положба на Скопската котлина. Кога

Ск. 3. Движење на бројот на домовите на албанското население во Скопско Поле: 1850, 1900 и 1950 година,

Косово Поле и Горна Морава се исполниле со албански населби тогаш морало да се јави преливање на албанскиот елемент и кон Скопско Поле.

Интересни се миграционите патишта на многу албански родови кои сега живеат во поедини села од Скопско Поле.

Така, на пример, родовите Оџалари, Мурис и Тенџер, по исе-лувањето од Северна Албанија, преку Косово Поле и Горна Мораза, најпрво дошле во селото Брест на гребенот од Скопска Црна Гора; по Втората светска војна тие оттаму се спуштиле во полското село Синѓелиќ. Таирови од Северна Албанија прво дошле на Косово Поле, па наскоро оттаму се иселиле во Стулб во Јабланица; 1878 година како муџири Таирови се вратиле во Горно Кусце кај Ѓњилане, а 1927 година оттаму се префрлиле во сегашното село Арачиново. Демирови, кои сега живеат во Јурумлери, по потекло се исто така од Северна Албанија. Од споменатата старина најпрво дошле во село Мало Полце близу Штимље на Косово, па оттаму 1920 година преминале во сегашнава населба. Незирови, сега населени во Идризово, прво се доселиле од Северна Албанија во село Прелез на Косово, а оттаму пред 30 години дошле во сегашнава населба. Сличен бил патот по кој се движеле и Албанците од родот Шабанови, сега населени во Наово: од Северна Албанија дошле во косовското село Белоградџе, па од таму пред четири години преминале во сегашнава скопска населба. Албанците Шкека, кои сега живеат во Ржаничане, кажуваат дека припаѓале на едно големо братство во Северна Албанија. Подоцна тоа братство делум се растурило, и поедини ограноци дошле на Косово Поле и во Скопски Дервен (Матка, Глумово, Љубин) (9). Ржаничанските Албанци Шкека се делови од тие ограноци, кои од споменатите области накнадно се ширеле.

Во неколку села од Скопско Поле, и тоа во Синѓелиќ, Идризово, Арачиново, Бутел и Белимбегово, се населиле босанско-херцеговски муслимани (фот. 6) и Торбеши од сливот на Маркова Река и Радика. Споменатите југословенски групи се малубројни и затоа поради истата вера нивното население склопува брачни врски со Албанците. На тој начин тие постепено се поалбанчуваат.

Знатни се антропогеографските последици од албанските миграции во Скопско Поле. Доселените Албанци, кои се ршириле во поголемата половина од полските села и во сите делови на областа, со себе донеле муслиманска вера, обичаи, психички особини, расен тип, јазик, стандард на култура и живот. Многу села од Скопско Поле, кои за време на турската власт до почетокот на 20 век по сè главно населено население, главно, биле христијански и југословенски, денес, ш. е. по ослободување од Турците, се делум или повеќе од половина албанско-муслимански. Поради бројните Албанци сега не се ретки делови од Скопско Поле во кои се градат нови делови на населби (фот. 7, 8), џамии (фот. 9, 10), да се осниваат муслимански гробишта, албански школи и друго. Од сите етнички групи, кои сега постоат во Скопско Поле — Македонци, Срби, Турци, Цигани, доселувањето на Албан-

ците се врши и сега непрекинато и најживо. Освен тоа албанското население има и најголем прираст на деца така што нивниот број набргу ќе биде уште поголем.

Овој прилог имаше задача не само да изнесе антропо-географски разгледувања за албанското население во селата од Скопско Поле, до кои сум дошол при научни патувања, туку и друга исто така важна: да влијае како поттик за нови слични проучувања во други наши области. Проучувањата за Албанците би дале добри прилози за нивното познавање воопшто, а освен тоа со запознавањето на нашите Албанци се запознава и еден знатен дел од населението во нашата држава.

ЛИТЕРАТУРА И ЗАБЕЛЕШКИ:

1) Теренски испитувања по Скопско Поле сум вршел главно 1951, 1952 и 1953 година. Испитани се за оваа работа 34 села од Скопско Поле. Не се изнесени податоци само за три села од Скопско Поле и тоа за Сарај, Горно и Долно Лисиче; нивните податоци се најдуваат во мои други работи: „Скопски Дервен“, Насеља и порекло становништва, књ. 34, Београд 1954, стр. 378—381, и „Слив Маркове Реке“ (во припрема). Споменатите три села: Сарај, Горно и Долно Лисиче имаат вкупно 30 албански куќи. Тоа се доселеници од по Првата светска војна: во Сарај (9 к.) доселениците се од Грчец на планината Водно, а во другите села доселениците се од Косово Поле. Подалечното потекло на сите им е од Северна Албанија.

2) Поалбанците Цигани во селата од Скопско Поле познати се под општо име *Маљоци*: Старината на ова население овде, е наведена од Косово Поле, Метохија, Горна Морава и Дерница. Каде живееле пред тоа, не се знае, но изгледа дека некои нивни родови престојувале и во Северна Албанија, па од неа прејдувале на Косово Поле. Населението Маљоци има црна боја на кожата. Маљоците своите сонародници, правите Цигани, ги викаат подбивно и настојуваат меѓу нив да биде што поголема разлика: гробиштата им се посебни и одделни, меѓу нив не се склопуваат брачни врски и друго.

3) Ј. Трифуноски: Качаничка Клисуре, Насеља и порекло становништва, књ. 32, Београд 1950, стр. 518, 528.

4) Ј. Трифуноски: Качаничка Клисуре, стр. 539.

5) Ј. Трифуноски: Моравица, филозофски факултет во Скопје, Годишен зборник, природно-математички оддел, кн. I, Скопје 1948, стр. 274.

6) А. Урошевиќ: Горња Морава и Изморник, Насеља и порекло становништва, књ. 28, Београд 1935, стр. 185.

7) Ј. Трифуноски: Скопски Дервен, стр. 394.

8) Ширење на Албанците од планински и подгорски села во полски населби во ново време живо се врши и во други наши области, особено во Гостиварско, Тетовско, Кумановско и Овче Поле, пото во околицата на Дебар, Струга, Кичево итн.

9) Види Ј. Трифуноски: Скопски Дервен, стр. 377, 383, 387.

D-r Jov. F. Trifunoski

THE ALBANIAN INHABITANTS IN THE VILLAGES OF SKOPJE-LOWLANDS

Summary

This work deals with the origin, the construction and the migration of the Moslem Albanians within the villages of Skopje-lowlands. In these villages there is quite a number of Albanians consisting of 320 households. These Albanians originate from their ancestors who have migrated to Skopje-lowlands from northern Albania and from the following regions of Old Serbia: Kosovo Pole, Metohija, Drenica and Gornja Morava.

The earliest settlement of the Albanian inhabitants in Skopje-lowlands was at the end of the XVIIth and the beginning of the XIXth century. Then a great number of very small groups of Albanians settled in the hilly side of the northern part of Skopje-lowlands (Ridski sela), and in the high alluvial plain of Vardar (Sredorek) in the north-western part of Skopje-lowlands. But these Albanians, who had come from a far distance could not get accustomed to the new conditions. The numberless swamps and marshes in the neighbouring moist Blatia with the unhealthy air, the summer heat, malaria and distasteful drinking water, as well as the exclusive agricultural occupation slowed down the process of accommodation of these mountain people in the plain districts and under the new conditions. For that reason the first settlers began disappearing and those who survived moved from the plain villages to some nearly mountain settlements. From the Albanians who settled in Skopje lowlands about the middle of the XIXth century, there are only two clans left nowadays consisting of 38 households.

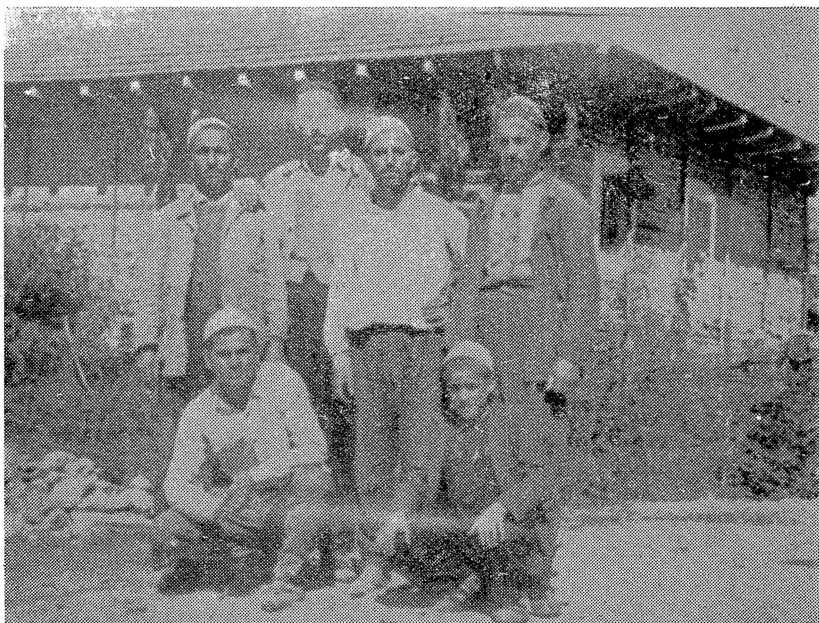
From the beginning of the XXth century and especially after the World War I and II a great movement took place. From the surrounding mountain villages the Albanian inhabitants began to settle in Skopje-lowland. The mountain districts and their villages could not provide the necessary means for living to these Albanian inhabitants who were rapidly increasing in number. For that reason a part of that over population moved down to Skopje-lowlands settling not only in the hilly side (Ridski Sela) and Sredorek as earlier, but also in the wide Blatija spreading towards south-east.

These Albanian settlers, who had to pass only a short distance, were half accommodated to that geographical region, for as we have said their ancestors as well as they have already lived in the surrounding regions, which have served them as migrating points. These regions are: the mountain ridge of Skopska Crna Gora, Kosovo Pole, Gornja Morava, the river basin of Markova Reka, Skopski Derven. These recently settled Albanians have succeeded in their struggle with the elements and the new conditions and have remained for ever in the villages of Skopje-lowlands. From the beginning of the XXth century until the present days, i. e. for a period that covers 50 years, in the villages of Skopje-lowlands have settled about 122 Albanian families which form 281 households, or better to say — 87% of all the Albanians. Thus, in a short period of time they inhabited a great number of the plain villages.

Some villages of Skopje-lowlands i. e. Sindjelić, Idrizovo, Aračinovo, were settled by Moslems from Bosna and Hercegovina and by Torbeši from the river basin of Markova Reka and Radika. The above mentioned Yugoslav groups were of a small number and having the same religion as the Albanians they started marrying each other. In doing so they were gradually losing their nationality and thus became Albanians. The same process of albanization is happening even with some Gypsies.

The anthropo-geographical results of the Albanian migration in Skopje-lowlands are remarkable. The Albanian settlers who scattered over the greater part of the plain villages as well as over all parts of the district brought with them the Moslem religion, customs, psychical characteristics, a racial type of their own, etc. The villages in Skopje-lowlands were Christian and Yugoslav during the Turkish yoke till the beginning of the XXth century. But at present, i. e. after their liberation from the Turks, in some places partly and in others the greater half of the villages have become Albanian-Moslem. Evidently the number of the Albanian population in Skopje-lowlands very soon will greatly increase.

This work is a part of a well-planned, detailed research concerning the author's anthropo-geographical study on the Albanians in Macedonia.

Фот. 1. — Албанци од село Шишево.

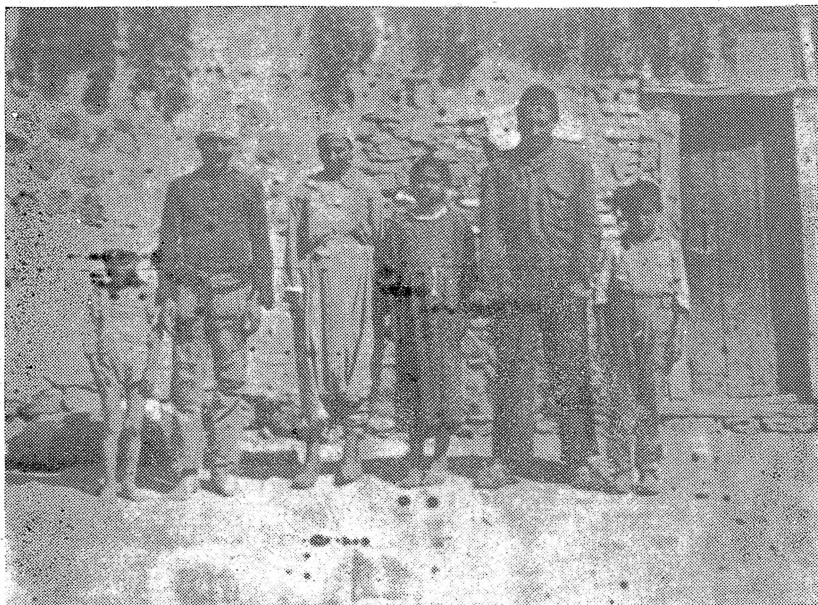
Фот. 2. — Албанци од село Долно Нерезе.

Фот. 3. — Албанска фамилија од село Сингелик.

Фот. 4. — Албанска фамилија од село Арачиново.

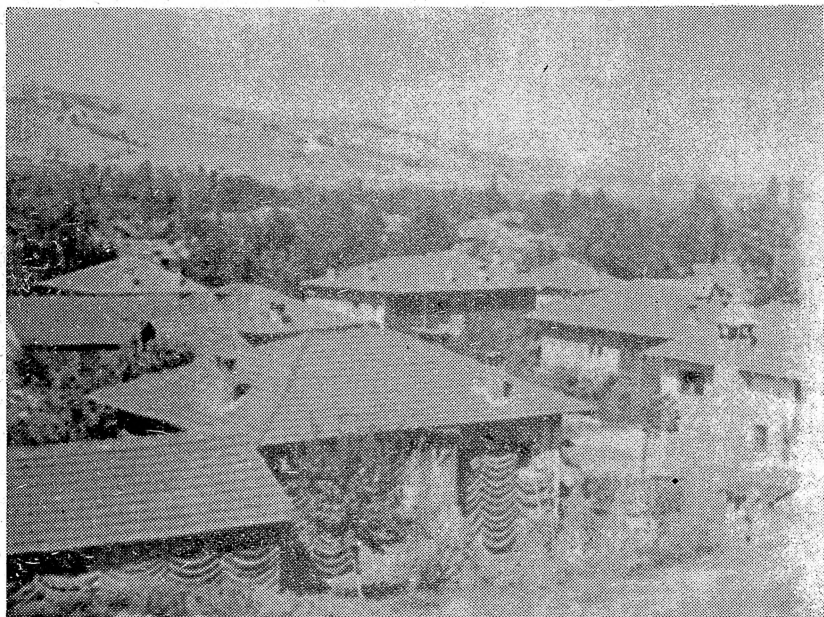
Фот. 5. — Поалбанчени Цигани од село Арачиново.

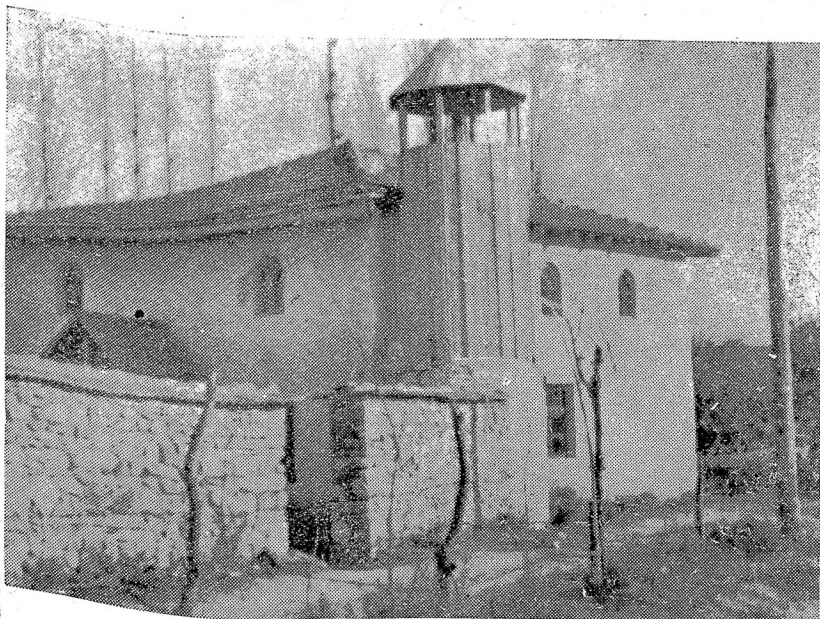
Фот. 6. — Муслиманска херцеговска фамилија населена во село Сингелиќ. Ова население сега постепено се поалбанчува.

Фот. 7. — Албанско село Д. Нерезе. Го основале пред 50 години
Албанци доселени од село Г. Нерезе на планината Водно.

Фот. 8. — Албанско маало во село Шишево.

Фот. 9. — Албанска џамија во село Д. Нерезе.

Фот. 10 — Џамија во село Сингелиќ.